

УДК 635.637:631.5](477)

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ НУТУ В УКРАЇНІ

Париченко С.В.*

Державний біотехнологічний університет

Останніми роками в Україні спостерігається значна зацікавленість аграріїв щодо вирощування нуту, який відзначається високою посухостійкістю і технологічністю. Він є добрим попередником для багатьох культур у сівозмінах, покращує баланс азоту в ґрунті. Завдяки активній симбіотичній діяльності нут може засвоювати із повітря від 80 до 150 кг/га азоту, що еквівалентно внесенню 150–300 кг/га аміачної селітри. Біологічно зв'язаний азот може становити 70-80 % від загального його вмісту в урожаї, значна частина якого залишається у ґрунті.

З поміж численних переваг нуту можна виділити його поживні і біологічні цінності. У зерні нуту міститься 20-32 % білка, 4-7 % жиру, 47-60 % без азотистих екстрактивних речовин, до 5% клітковини, а також мінеральні речовини: кальцій, магній, залізо, цинк. Зерно нуту багате на вітаміни В1, В2, В6, РР. У групі зернобобових культур білок нуту має найбільший уміст незамінних амінокислот, таких як метіонін і триптофан. За сумою незамінних амінокислот і кількістю метіоніну, триптофану, лізину, ізолейцину нут перевищує інші зернобобові культури.

У сучасних інтенсивних технологіях вирощування зернобобових культур, окрім інокуляції, все більше поширення мають одночасна передпосівна обробка насіння біостимуляторами, позакореневі підживлення рослин біопрепаратами, рістрегулюючими речовинами та мікроелементами. Питанню удосконалення

технологій вирощування нуту приділяли увагу А.О. Бабич, О.В. Бушулян, В.І. Січкарь, С.М. Каленська, Н.В. Новицька, І.В. Непран, А.М. Ніколаєнко, Л.М. Поташова, В.А. Мазур, І.М. Дідур, М.О. Мордванюк та інші.

Для покращення ростових процесів і підвищення рівня надходження азоту шляхом азотфіксуючої діяльності бульбочок, застосовують інокулянти. Основним компонентом цих препаратів є активні штами бульбочкових бактерій, які виготовляються різними установами. Основними виробниками таких біологічних препаратів у світі є США та Австралія.

Відомими українськими фірмами сьогодні створено біокомплекси, які пристосовані для різних сільськогосподарських культур, зокрема й для зернобобових. Вони містять штами азотфіксаторів, фосфат- і каліймобілізаторів, фітогормони, антагоністичні мікроорганізми збудників хвороб, амінокислоти, мікроелементи, вітаміни тощо.

Згідно з результатами досліджень науковців Полтавської аграрної академії, для підвищення насіннєвої продуктивності нуту рекомендовано вирощувати сорт Триумф із застосуванням інокуляції насіння перед посівом препаратом «Біомаг нут» [1].

Рослини нуту в симбіозі з бульбочковими бактеріями *Mesorhizobium ciceri* здатні задовольняти свої потреби в азотному живленні за рахунок симбіотичної азотфіксації й формувати високі врожаї зерна без застосування дорогих і екологічно небезпечних азотних добрив. Водночас у ґрунтах України відсутні аборигенні ризобії нуту, тому обов'язковим агроприйомом у технологіях його вирощування має бути передпосівна обробка насіння біопрепаратами на основі селекційних штамів *Mesorhizobium ciceri*, тобто нітрагінізація, яка суттєво підвищує врожайність зерна нуту від 1,8 до 8,3 ц/га і вміст у ньому білка на 2,2–4,5% [2].

У дослідженнях Мордванюк М.О. на сортах нуту Пегас в умовах Степу встановлено, що інокуляція насіння препаратами "Різолайн + Різосейв" у поєднанні з позакореневим підживленням мікродобривом "Урожай Бобові" забезпечила приріст урожайності до 2,93 т/га, що перевищило контрольні показники на 0,97 т/га [3].

Дослідження Побережної Л.В. та Бахмат О.М. свідчать про позитивний вплив позакореневого підживлення нуту в період вегетації на фотосинтетичну активність, що забезпечує додаткове збільшення маси зерна з рослини [4].

Єремко Л.С. підтвердила високу ефективність поєднання інокуляції насіння та мінерального удобрення, що забезпечувало врожайність на рівні 2,42 т/га в умовах Лівобережного Лісостепу України [5].

Проаналізовані дослідження щодо інноваційних технологій вирощування нуту свідчать про доцільність використання комплексних прийомів, що включають інокуляцію насіння, внесення мінеральних елементів і використання регуляторів росту. Застосування таких технологій дозволяє підвищити врожайність культури від 20 до 50% залежно від регіону і погодних умов.

Адаптація цих заходів до конкретних агрокліматичних умов є перспективним напрямом підвищення ефективності вирощування нуту в Україні.

*Науковий керівник – кандидат с.-г. наук, доцент Поташова Л.М.

Список використаних джерел

1. Баган А.В., Шакалій С.М., Барат Ю.М. Формування насіннєвої продуктивності нуту залежно від сорту та інокуляції насіння. *Таврійський науковий вісник. Херсон: Вид. дім "Гельветика"*, 2020. Вип. 111. С. 14-21.
2. Урожайність нуту залежно від мінерального живлення. Журнал Агроном, 2021. URL: <https://www.agronom.com.ua/urozhajnist-nutu-zalezjno-vid-mineralnogo-zhyvlennya/> (дата звернення: 6.05.2025).
3. Мазур В.А., Дідур І.М., Панцирева Г.В., Мордванюк М.О. Симбіотична діяльність рослин нуту залежно від технологічних прийомів вирощування. *Корми і кормовиробництво*. 2021. Вип. 92. С. 62-71.
4. Побережна Л.В., Бахмат О.М. Фотосинтетична продуктивність посівів нуту звичайного залежно від обробки насіння та позакореневого підживлення рослин. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2024 Вип. 1 (42). С. 39-46.
5. Єремко Л.С. Урожайність нуту залежно від рівня мінерального удобрення та інокуляції насіння в умовах Лівобережного Лісостепу України. *Інтенсифікація кормовиробництва – основа сталого розвитку галузі тваринництва: міжнар. наук.-прак. конф. до 150-річчя з дня організації Полтавського губернського земства та 85-річчя заснування Інституту свинарства і АПВ*. Полтава, 2015. С. 59-61.

Національний університет біоресурсів і природокористування України
 Національна академія аграрних наук України
 Інститут сільського господарства Полісся НААН України
 Інститут продовольчих ресурсів НААН України
 Інститут садівництва НААН України
 Актюбінський регіональний державний університет ім. К.Жубанова
 RAGT Semences
 Lulea University of Technology
 Університет прикладних наук Вайєнштефан-Тріздорф
 International Academy of Applied Sciences in Lomza

**Матеріали МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
 КОНФЕРЕНЦІЇ
 «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА, ЛОГІСТИКИ ТА
 ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА»**

*присвяченої 110-річчю від дня народження видатного вченого,
 основоположника кафедри технології зберігання, переробки та
 стандартизації продукції рослинництва,
 завідувача кафедри з 1968 по 1987 рр.,
 доктора сільськогосподарських наук, професора
ЛЕСИКА БОРИСА ВАСИЛЬОВИЧА
 2-3 червня 2025 року*

Київ - 2025

Матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології виробництва, логістики та переробки продукції рослинництва» присвяченої 110-річчю від дня народження видатного вченого, основоположника кафедри технології зберігання, переробки та стандартизації продукції рослинництва, завідувача кафедри з 1968 по 1987 рр., доктора сільськогосподарських наук, професора Лесика Бориса Васильовича, 2-3 червня 2025р./ Редкол.: Подпрятів Г.І. (відп. ред.) та ін. Київ, 2025. 260 с.

Матеріали доповідей подані в авторській редакції учасників конференції

Відповідальний редактор: Г.І. Подпрятів

Технічне редагування, комп'ютерна верстка: В.І.Войцехівський

Адреса установи:

Національний університет біоресурсів і природокористування України
(НУБіП України)

вул. Героїв оборони, 15, м. Київ

03041, Україна

<https://nubip.edu.ua>

Агробіологічний факультет: <https://nubip.edu.ua/structure/abf>

Кафедра технології зберігання, переробки та стандартизації продукції
рослинництва ім. проф. Б.В. Лесика:

<https://nubip.edu.ua/node/1106>

<https://nubip.edu.ua/node/25814>